

НОВИ САД - На данашњи дан 1752. године рођен је Ђорђе Петровић Карађорђе, вођа Првог српског устанка. Карађорђе је творац нововековне српске државе и родоначелник краљевске породице Карађорђевић. У Аустријско-турском рату (Кочина Крајина) борио се као фрајкор (добровољац) у саставу јединица капетана Коче Анђелковића, на аустријској страни. Као буљубаша (турски чин у рангу команданта батаљона) учествовао је у акцијама против Јањичара. На збору српских првака у Орашцу 14. фебруара 1804. изабран је за "вожда" у борби против Турака. Истеравши Турке из Београдског пашалука (Смедеревског) после победа на Иванковцу, Мишару и Делиграду и ослобођења Београда, настојао је да издејствује признање Србије, али међународни услови нису били повољни. Покушавао је да се ослони на Русију и 1807. створена је нека врста српско-руског војног савезништва, што је окончано за Србију крајње неповољним Букурештанским миром 1812. После слома устанка 1813. избегао је у Аустрију, затим у Русију, да би по повратку у Србију 1817. трагично настрадао.

Данас је петак, 15. новембар, 319. дан 2019. До краја године има 46 дана.

1492 - Шпански морепловац Кристифор Колумбо направио је забелешку о употреби дувана међу америчким Индијанцима, што је први писани документ о тој биљци која је убрзо освојила свет.

1577 - Енглески гусар, адмирал Френсис Дрејк започео је путовање током којег ће опловити свет, поставши након трогодишње пловидбе први Енглец којем је то успело. Током путовања обишао је обале Африке и Америке, изводећи успут повремене пљачкашке нападе на шпанске бродове.

1630 - Умро је немачки астроном, математичар и физичар Јохан Кеплер, који је с три закона о кретању планета коначно утврдио ваљаност хелиоцентричног система и ударио темеље нове астрономије. Израчунао је и површину и запремину геометријских тела која до тада нису проучавана.

1708 - Рођен је енглески државник Вилијам Пит Старији, вођа виговаца, британски премијер од 1756. до 1761. и од 1766. до 1768. чија је агресивна спољна политика преобразила Велику Британију у највећу светску колонијалну силу а Француску готово лишила колонија. Као шеф дипломатије и министар војни спроводио је политику колонијалне експанзије и покренуо је 1756. Седмогодишњи рат, после којег је Француска 1763. морала да Канаду уступи Великој Британији и да се повуче из Индије.

1738 - Рођен је енглески астроном немачког порекла Фредерик Вилијам Хершел, који је 1781. открио Уран, седму планету Сунчевог система. Био је најпре музичар, потом потпуно посвећен астрономији сам је брусио огледала и конструисао телескопе. После открића Урана постао је члан а доцније и председник Лондонског краљевског друштва. Открио је и два Уранова и два Сатурнова сателита. Проучавање маглина, двојних и многоструких звезда, Млечног пута и Сунчевог система донело му је назив творца звездане (стеларне) астрономије.

1787 - Умро је немачки композитор Кристоф Вилибалд Глук, композитор и диригент на бечком двору царице Марије Терезије. Реформисао је оперу. Утро је пут музичкој драми. Написао је стотинак опера, од којих је сачувано око 40, неколико балета, симфонија, увертира и ода. Дела: опере "Орфеј и Еуридика", "Алчеста", "Парис и Хелена", "Армида", "Ифигенија на Тауриди", "Ифигенија на Аулиди".

1862 - Рођен је немачки писац Герхарт Хауптман, добитник Нобелове награде за књижевност 1912. Његова лирика има идеалистичку ноту, а у драмама преовлађује социјална проблематика најчешће на тему живота малих људи његове родне Шлезеије.

Написао је низ драма, есеја, афоризама, новела, путописних и аутобиографских књига. Дела: "Ткачи", "Пред зору", "Луда у Христу Емануел Квинт", "Даброво крзно", "Ифигенија у Делфима", "Зимска балада", "Црвени петао", "Агамемнонова смрт", "Електра", "Превозник Хеншел", "Усамљени људи", "Свечаност мира", "Колега Крамптон", "Потопљено звоно", "А Пипа игра", "Роза Бернд", "Пацови", "Чувар пруге Тил".

1889 - Абдицирао је цар Педро II, други и последњи бразилски монарх и Бразил је проглашен републиком. Приликом стицања независности 1822. коју је бивша метропола признала тек 1828. један од принчева из португалске краљевске породице Браганца постао је владар Бразила, с титулом цара.

1891 - Рођен је немачки фелдмаршал Ервин Ромел, назван "пустињска лисица", који је као командант експедиционих снага Немачке у Другом светском рату 1941. и 1942. забележио више победа над савезницима у северној Африци, али је у децембру 1942. поражен у кључној бици код Ел Аламејна. Није успео да спречи савезничко искрцавање у Нормандији у јуну 1944. а после неуспелог атентата на Хитлера у јулу 1944. у који је био умешан, приморан је да изврши самоубиство.

1914 - Рођен је народни херој Петар Драпшин, генерал, добровољац у Шпанском грађанском рату, један од организатора устанка у Херцеговини. Био је командант 12. дивизије, Шестог ударног корпуса и Четврте армије и Прве тенковске армије. Војничке способности је испољио нарочито у ослобађању Истре и Трста. Крајем 1945. гине несрећним случајем.

1916 - Умро је пољски писац Хенрик Сјенкјевич, добитник Нобелове награде за књижевност 1905. који је светску литерарну славу стекао историјским романима. Дела: романи "Quo vadis", "Огњем и мачем", "Потоп", "Пан Володијовски", "Без догме", "Породица Полањецких", "Кроз пустињу и прашуму", збирка приповедака "Скице угљеном".

1920 - Скупштина Друштва народа је одржала прву седницу у Женеви. Друштво је основано после Првог светског рата с циљем обезбеђења мира и међународне сарадње, али је убрзо због супротности међу великим силама изгубило на значају.

1923 - Галопирајућа инфлација у Немачкој је достигла врхунац - четири трилиона марака мењано је за један амерички долар.

1928 - Велики фашистички савет у Италији постао је врховно тело у земљи и преузео је сву власт.

1929 - Умро је српски архитекта Андра Стевановић, члан Српске краљевске академије, професор Велике школе и Београдског универзитета. Пројектовао је више монументалних грађевина, укључујући зграде Управе фондова (данас Народни музеј), Београдске задруге у Карађорђевој, Српске краљевске академије (данас САНУ). Проучавао је стару српску црквену архитектуру и сакупио је значајну грађу за монографије о манастирима Грачаница, Каленић, Дечани.

1935 - Мануел Кесон је постао први председник Филипина.

1942 - У илегалној штампарији у Новом Саду у Другом светском рату штампан је први број "Слободне Војводине". Лист је касније штампан повремено у Сурдуку, а после слома окупатора почео је да излази као дневни лист у Новом Саду. Почев од 1. јануара 1953. излази под именом "Дневник".

1942 - Код Гвадалканала у Тихом океану у Другом светском рату је окончана тродневна битка јапанске и америчке флоте и авијације, која је означила преокрет у рату на Пацифику. Јапанци су претрпели мање губитке у бродовима, али је стратешки успех припао Американцима, који су поред бродова уништили готово комплетну јапанску дивизију.

1946 - Уговором потписаним у Лингђатију Холандија је признала Индонезију, али само на територији Јаве, Суматре и Мадуре. Холандија је, супротно уговору, 1947. и 1948. покушала оружјем да да поново запоседне Индонезију, али је на конференцији у Хагу 1949. дефинитивно признала независност те земље, која је била њена колонија под именом Холандска Источна Индија.

1954 - Умро је амерички филмски и позоришни глумац Лајонел Баримор, који се као дете прославио глумећи Оливера Твиста, а пред крај живота је као тежак инвалид, седећи у столицу, одиграо више изванредних карактерних улога. Филмови: "Гранд хотел", "Острво Ларго", "Дама с камелијама", "Распућин и царица", ТВ серија "Др Килдер".

1971 - Делегација Кине је први пут званично заузела место у УН. До тада је Кину представљао Тајван, као националистичка Кина (некомунистичка).

1976 - Умро је српски глумац Миливоје Живановић, првак Југословенског драмског позоришта. Каријеру је почео у путујућем позоришту Удружења глумаца, а залагањем Бранислава Нушића постао је стални члан Српског народног позоришта у Новом Саду. Касније је прешао у Скопље, а 1932. остварио је дугогодишњи сан - примљен је у Народно позориште у Београду. Кад је 1947. основано Југословенско драмско позориште, које је окупило велики део глумачке елите, нашао се у новом ансамблу. За изузетне глумачке креације добио је низ признања, укључујући "Златну медаљу Станиславског" коју му је доделио Московски художествени театар на чијим је даскама често гостовао.

1976 - Умро је француски филмски и позоришни глумац Жан Габен, једна од најсугестивнијих личности светске кинематографије. Играо је у око 90 филмова, тумачећи махом карактерне улоге, с непоновљивим шармом и уверљивошћу, протканим карактеристичним ненаметљивим хумором. Филмови: "Застава", "Пепе ле Моко", "Велика илузија", "Обала у магли", "Звер-човек", "Зора свиће", "Иза решетака", "Ноћ је моје царство", "Не дирај у лову", "У случају несреће", "Клошар Архимед".

1976 - Сиријска армија је преузела пуну контролу над Бејрутом, у покушају да оконча 18-месечни грађански рат у Либану.

1978 - Приликом пада, у Шри Ланки, исландског путничког авиона "ДЦ-8", који је из Меке превозио индонежанске муслиманске ходочаснике, погинуло је свих 175 путника и осам чланова посаде.

1983 - "Турска Република Северни Кипар", коју је признала једино Анкара, прогласила је "независност".

1988 - Први совјетски ракетоплан "Буран" полетео је на успешан лет у Космос. Била је то летелица која је могла успешно да слети назад на Земљу, као и да се поново користи у васионским летовима, насупрот ранијим техничким решењима.

1988 - У Алжиру је палестинска скупштина у избеглиштву прогласила независну палестинску државу на Западној обали и Гази с Јерусалимом као главним градом.

1990 - У првом споразуму од Другог светског рата који се односио на конвенционално наоружање, Варшавски пакт и НАТО су се у принципу договорили да драстично смање количину тог оружја.

1994 - Председник Аустрије Томас Клестил признао је приликом обраћања члановима израелског парламента (Кнесет) да је његова земља пропустила да у прошлости призна улогу коју је имала у нацистичким злочинима.

2002 - Руски генерал Игор Шифрин убијен је у заседи чеченских исламских терориста у Грозном.

2003 - Испред две синагоге у центру Истанбула скоро истовремено су експлодирала два аутомобила пуна експлозива, усмртивши укупно 23 особе. Одговорност је преузео "Исламски фронт бораца Великог Истока", основан 1985. године с циљем да формира исламску државу у Турској.

2005 - Израелски и палестински званичници постигли су договор који, први пут од израелске окупације 1967. године, даје Палестинцима контролу над граничним прелазом Рафа, између појаса Газе и Египта.

2007 - Циклон "Сидр" однео је најмање 3000 живота у Бангладешу. "Сидр" је брзином од 250 километара на час "сравнио са земљом" стотине хиљада кућа у југозападним деловима те земље, док је неколико милиона људи остало без струје, укључујући и

поједине делове Даке, десетомилонске престонице Бангладеша. Циклон је изазвао и талас висине пет метара који је погодио приобална подручја земље, натеравши око 3,2 милиона људи на евакуацију.

2009 - Умро је патријарх српски Павле. Рођен је 1914. у Славонији, теологију је завршио у Београду а постдипломске студије у Атини. Замонашио се 1946. а 1957, постао је архијереј. На челу Српске православне цркве налазио се од 1990. Патријарх Павле успео је да уједини све Србе, макар у једном - сви су га, без изузетка поштовали и још за живота га прозвали светим. Био је пример истинске вере, доброте, скромности, мудрости, духовности. Био је и остао пример свима, морални и духовни ауторитет многих људи у Србији, али и у региону.

2012 - Сиријска Опсерваторија за људска права објавила је да је у тој земљи током 20 месеци, од почетка оружаних сукоба, погинуло више од 39.000 особа, и то 27.410 цивила, 9.800 војника и 1.359 војних дезертера, при чему је наглашено да ове бројке вероватно нису потпуне.

(Танјуг)